

УДК 341

DOI 10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.261-270

Р. М. Захарчук,

аспірант кафедри кримінального права та процесу,

Київський університет права НАН України

email: polisjasich@gmail.com

ORCID 0009-0003-1725-8032

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПОНЯТЬ «ТЕРОР» ТА «АКУСТИЧНИЙ ТЕРОР»: АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ, ЩО ОПИСУЮТЬ ЗВУКОВІ ЗАСОБИ ТЕРОРУ У ВІЙНАХ

Стаття присвячена дослідженню історичного розвитку понять «терор» та «акустичний терор», їхньої еволюції в правовому полі та ролі в сучасних збройних конфліктах. На основі аналізу літературних джерел і міжнародних правових актів висвітлено основні аспекти формування підходів до визначення тероризму й акустичного терору, а також перспективи їхнього регулювання в міжнародному праві. Зокрема, увага приділена можливостям міжнародного гуманітарного права щодо забезпечення захисту цивільного населення й військових від використання звукових засобів терору. Розглянуто також міжнародні документи, які містять норми проти терористичних дій, як-от Женевські конвенції, Конвенція ООН проти тортур, у контексті їхньої здатності регулювати звукові методи впливу в умовах конфліктів. Проаналізовано сучасні прецеденти застосування акустичних засобів терору та їхній вплив на населення й військових, а також обговорено способи притягнення держав до відповідальності за використання таких методів. Зважаючи на сучасні виклики, запропоновано переглянути наявні міжнародно-правові норми та доповнити їх положеннями щодо акустичного терору. Дослідження підкреслює потребу в удосконаленні правових механізмів для запобігання акустичному терору та захисту прав людини в умовах збройних конфліктів, а також наголошує на важливості створення нормативних актів, які дали б змогу ефективно притягати до відповідальності держави за порушення в цій сфері.

Ключові слова: терор, акустичний терор, звукові засоби, збройні конфлікти, міжнародне право, гуманітарне право, Женевські конвенції, відповідальність держав.

Постановка проблеми. Сучасні збройні конфлікти все частіше залучають тактичні прийоми, які мають значний вплив не тільки на фізичний стан, але й на психологічний добробут військових і цивільного населення [13]. Одним із таких прийомів є акустичний терор – використання звукових засобів для спричинення стресу, дезорієнтації та психологічного виснаження супротивника. Хоча терор традиційно асоціювався з фізичним насильством, його форми постійно змінюються, охоплюючи не лише класичний бомбовий тероризм, а й звуковий вплив на широкі маси людей.

Акустичний терор як частина загальної стратегії психологічного впливу вже став частиною військових дій у сучасних збройних конфліктах, включно із тими, які відбуваються на території України [3]. Актуальним стає розуміння історичних і правових аспектів цього явища, особливо в контексті досвіду країн, що стикалися з цим у минулому, як-от на Балканах [30]. Наявність прецедентів свідчить про потребу в чіткому міжнародному регулюванні [9].

Значний інтерес становить також аналіз нормативно-правових актів та ініціатив, спрямованих на регулювання терористичних актів за допомогою звукових засобів [8]. Історія цього явища охоплює різні підходи до правового регулювання, починаючи від заборонних міжнародних актів, розроблених після Першої світової війни, до сучасних національних законодавств [7; 17] і програм у ЄС та США. Проте на сьогодні регулювання акустичного терору є обмеженим і потребує суттєвого доопрацювання [12; 14; 19; 20].

Дослідження історичних аспектів формування понять «терор» та «акустичний терор» дає змогу не тільки краще зрозуміти їхню еволюцію, але й визначити правові наслідки для збройних конфліктів, де ці тактики застосовуються [22]. Потреба в удосконаленні міжнародно-правових механізмів боротьби з цим видом терору є нагальною, особливо в контексті засудження дій держав-агресорів [24]. Систематичне дослідження цих понять допоможе окреслити більш чіткі способи для притягнення до відповідальності за порушення та зміцнення міжнародного гуманітарного права в умовах сучасних викликів [17].

Метою статті є вивчення еволюції та сучасного значення понять «терор» і «акустичний терор» у контексті міжнародного права. Стаття спрямована на аналіз правових аспектів використання звукових засобів залякування, які під час збройних конфліктів часто спричиняють серйозну шкоду не лише військовим, але й мирному населенню. Враховуючи, що акустичний терор є одним із новітніх засобів впливу на психологічний стан людей, важливим завданням є оцінка його правового статусу та наслідків на міжнародному рівні.

У цьому дослідженні прагнемо розкрити процес становлення та зміну значення цих понять, аналізуючи як нормативно-правові акти, так і історичні прецеденти в різних країнах. Особливий акцент зроблено на міжнародно-правових інструментах, які регулюють звукові засоби терору, а також на можливостях їхнього вдосконалення з метою захисту цивільного населення та зниження руйнівних наслідків для психологічного здоров'я людей.

На основі аналізу попередніх прецедентів, міжнародних і національних ініціатив ця стаття має на меті сформулювати рекомендації для вдосконалення правових механізмів, спрямованих на засудження й заборону акустичного терору як форми сучасного терористичного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд літературних джерел і нормативно-правових актів свідчить про те, що питання використання звукових засобів терору є порівняно новою темою для міжнародного права, досліджували в обмеженій кількості наукових праць вітчизняні фахівці, як-от В. Антипенко, П. Біленчук, Н. Варенья, А. Вакулич, В. Гришук, М. Гуцало, Н. Добрянська, В. Крутов, С. Кудінов, Ю. Лапутіна, Б. Леонов, Ю. Лісіцина, С. Пономарьов, І. Рижов, І. Серкевич, В. Сокуренько, Ю. Степанова, І. Ткачов, О. Чуваков, Г. Єфімов, О. Івахненко, та зарубіжні вчені, а саме П. Вілкінсон, Х.-П. Гассер, М. Креншоу, В. Лакер, Е. Баккер, Ж. де Рой ван Зюйдевійн, П. Грола, Б. Дженкінс та ін. Поняття акустичного терору лише починає формуватися як складова ширшого явища психологічного насильства [2; 4], однак міжнародне право досі ще має недостатньо чіткі нормативні засади для його регулювання.

Основними підходами до розуміння акустичного терору в правовій літературі є розгляд його як частини психологічного [31] та інформаційного терору [6; 31], що націлений на дестабілізацію та деморалізацію противника. Існуючі праці з тероризму, як-от роботи з міжнародного гуманітарного права, переважно зосереджуються на класичному фізичному тероризмі, який пов'язаний із прямими актами насильства, зокрема бомбовими ударами та збройними нападами. Окремі дослідження, а саме в контексті конфліктів на Балканах і Близькому Сході [27; 33], згадують про використання акустичного насильства, але здебільшого в аспекті його психологічного впливу, не визначаючи правових наслідків і регулювань.

Огляд нормативних документів, як-от Женевські конвенції та Додаткові протоколи, показує, що міжнародне право передбачає захист цивільного населення від насильства та залякування, проте ці документи не деталізують регулювання саме звукових методів впливу. На національному рівні деякі держави, зокрема країни Європейського Союзу, намагалися ввести обмеження на використання засобів психологічного впливу, однак акустичний терор як складова терористичної тактики не має чітко окресленої правової бази.

Аналіз існуючих нормативно-правових актів і наукової літератури свідчить про потребу у формуванні нових правових механізмів, здатних враховувати специфіку акустичного терору, а також пропозиції щодо адаптації міжнародного права для ефективного засудження таких дій, особливо в контексті захисту цивільного населення в збройних конфліктах сучасності.

Виклад основного матеріалу. Поняття «терор» має давню історію [32], що сягає періоду античних держав. Слово «терор» походить від латинського «*terro*», що означає «страх» або «жах» [34]. Спочатку терор розумівся як природний стан страху чи паніки, але згодом став визначатися як цілеспрямоване застосування насильства або залякування для досягнення

політичних, соціальних чи військових цілей. Історично терор використовували для того, щоб вплинути на поведінку противника, завдати йому психологічного удару, порушити його моральний дух і здатність до опору [28].

У військовому контексті терор набув особливої значущості, коли армії почали застосовувати різноманітні засоби для деморалізації противника [21]. Упродовж століть терор у війні еволюціонував від рукопашного залякування до складних тактичних засобів, зокрема бомбардувань, які мали не лише фізичний, але й психологічний ефект, викликаючи масовий страх і паніку серед військових і цивільного населення [18]. Це заклало основу для сучасного розуміння терору як тактики [25], що використовується не лише у фізичному, але й психологічному вимірі, зокрема за допомогою звукових ефектів [19].

Щодо перших згадок про використання звукових ефектів для залякування ворогів у стародавніх війнах, то історичні свідчення показують, що використання звукових ефектів для залякування противника має глибоке коріння. У давніх культурах, як-от китайська, римська та єгипетська, воїни застосовували спеціальні звукові інструменти, які видавали гучні та лякаючі звуки, щоб порушити бойовий дух противника. Наприклад, китайська армія використовувала гонги та інші музичні інструменти, що створювали потужний резонанс, який поширювався полем бою, наганяючи страх на ворожі війська. У Стародавньому Римі трубачі та барабанщики підсилювали шум армії, щоб деморалізувати супротивника ще до початку битви [15].

Подібні методи застосовувалися і в середньовіччі, коли армії Європи використовували дзвони та барабани, щоб створити ефект масового наступу. Такі звукові засоби часто не мали прямого руйнівного ефекту, але психологічний тиск, що створювався ними, мав значний вплив на перебіг боїв. Використання звукового терору в такому контексті стало першим історичним підґрунтям для формування сучасного поняття «акустичний терор» як складової тактики терору. Ця практика наочно демонструє, як звукові методи залякування використовувалися для того, щоб впливати на ворога ще задовго до появи сучасних засобів інформаційного та психологічного впливу.

Отже, історичні приклади свідчать, що звуковий терор у військовому контексті, хоча й має давнє походження, зберіг свою актуальність і в сучасних військових конфліктах, переходячи від символічного до потужного тактичного інструменту.

Поняття «акустичний терор» як тактика впливу на психологічний стан ворога виникло на основі давніх військових прийомів залякування за допомогою звуку. Проте з розвитком технологій і військової справи ця концепція зазнала істотних змін, адаптуючись до потреб і можливостей сучасної війни. У військовій практиці акустичний терор почав охоплювати застосування різноманітних звукових технологій для деморалізації противника та створення психологічного тиску, що інколи мало тривалі наслідки для психічного здоров'я не лише військових, але й цивільного населення [15].

На рівні міжнародного права акустичний терор досі ще не має чітко сформульованого визначення, але його застосування в певних формах може кваліфікуватись як порушення норм гуманітарного права. Сьогодні питання правової кваліфікації акустичного терору залишається відкритим, що вимагає аналізу як етичних, так і правових аспектів. Зокрема, в контексті міжнародного гуманітарного права цей феномен викликає дискусії щодо законності застосування звукових методів, що можуть порушувати базові права людини, зокрема право на життя та фізичну й психічну недоторканність.

Історичні приклади застосування акустичного терору у XX столітті особливо яскраво проявилися під час Другої світової війни. Одним з найвідоміших прикладів є використання сирен на німецьких пікіруючих бомбардувальниках Юнкерс Ju 87, відомих як «Штуки». Під час пікірування ці літаки видавали специфічний пронизливий звук, що створював надзвичайний страх у військових і цивільних, спричиняючи паніку та дезорієнтацію. Звук сирени використовувався як зброя для морального тиску на супротивника, хоча безпосередньо не мав руйнівного ефекту. Подібні методи були націлені на те, щоб зламати психологічну стійкість ворога й змусити його до капітуляції.

У сучасних конфліктах випадки акустичного терору продовжують використовуватися для тиску на цивільне населення та ворога. Зокрема, в збройних конфліктах XXI століття

застосовують різноманітні звукові засоби, як-от гучні пристрої (наприклад, Long Range Acoustic Device – LRAD) [29], які використовують для розгону натовпів або створення нестерпних звукових умов для противника. LRAD та подібні пристрої активно використовувалися під час конфліктів на Близькому Сході й у різних акціях протесту, хоча їхня законність викликає серйозні питання з погляду прав людини.

Ці приклади демонструють, що акустичний терор залишається актуальним інструментом, адаптованим до сучасних реалій збройних конфліктів і військових технологій. Однак відсутність чітких правових норм щодо його регулювання створює правовий вакуум, що дає змогу зловживання в цій сфері. Еволюція акустичного терору у військовій практиці вимагає подальшого дослідження, особливо в контексті міжнародного права та захисту прав цивільного населення.

Розвиток міжнародного гуманітарного права охоплює зусилля з обмеження або заборони методів і засобів ведення війни, які завдають непомірної шкоди, зокрема й цивільному населенню [11]. Однак нормативна база для регулювання звукових засобів терору в збройних конфліктах залишається недостатньо розвиненою, а питання правового статусу таких засобів зазвичай потребує тлумачення в рамках загальних норм гуманітарного права.

Одним з основних документів, який регулює правила ведення збройних конфліктів, є Женевські конвенції (1949) та їхні додаткові протоколи (1977). Вони спрямовані на захист цивільного населення й обмеження методів ведення війни, що завдають надмірних страждань або є невибірковими. Хоча звукові методи не є визначеними в цих документах як окремий вид зброї, статті, що забороняють тортури, жорстоке поводження та дії, які мають за мету залякування населення, можуть тлумачитися як заборона на використання звукових засобів терору.

Конвенція ООН проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження й покарання (1984) також містить положення, що можуть бути застосовані щодо звукового терору, оскільки цей терор має потенціал завдавати серйозних психічних страждань. Звуковий терор, спрямований на цивільне населення або військовослужбовців, може порушувати права людини, визначені Конвенцією проти тортур, якщо він застосовується з метою психологічного впливу або залякування.

Декларація про заборону використання певних видів зброї, які мають надмірні або невибіркові наслідки (1980), також відображає загальні принципи, що можуть бути застосовані до звукових методів залякування та терору. Деякі види зброї, наприклад засоби, які завдають фізичної або психологічної шкоди непропорційно до військової потреби, можуть бути заборонені або обмежені внаслідок положень цього документа.

Розгляд існуючих міжнародних документів, як-от Женевські конвенції, Конвенція ООН проти тортур та інші відповідні акти, вказує на важливість захисту прав людини й гуманітарних стандартів під час збройних конфліктів. Наприклад, у статті 3 загальної Женевської конвенції наголошується на забороні актів, що спрямовані на залякування чи примусове підкорення цивільного населення. Крім того, Додатковий протокол I до Женевських конвенцій забороняє використання методів, що мають за мету залякування цивільного населення або завдання надмірних страждань.

Ці документи створюють загальну рамку для оцінки законності використання засобів, які можуть викликати значну шкоду або залякування, однак питання використання звуку як форми терору залишається менш врегульованим на законодавчому рівні. Тому подальша розробка міжнародно-правових актів, що детально регулювали б використання звукових засобів терору, є вагомим для узгодження із сучасними стандартами захисту прав людини.

У сучасних збройних конфліктах акустичні методи терору дедалі частіше застосовують як додатковий інструмент для деморалізації військових і цивільного населення. Такі засоби охоплюють використання звукових систем високої потужності для створення постійного шуму або раптових звукових атак, які мають на меті викликати паніку, страх або навіть фізичне виснаження. Випадки використання звукового терору були зафіксовані в декількох конфліктах ХХІ століття, зокрема на Близькому Сході, а також у деяких військових операціях на території України [1]. Наслідки цих методів для цивільного населення охоплюють значне погіршення психічного й фізичного здоров'я, зокрема посттравматичний стресовий розлад, депресію, порушення сну та навіть проблеми зі слухом [23].

Одним з яскравих прецедентів використання звукових методів є випадки під час сучасних конфліктів, де постійний високий рівень звукового впливу ставав засобом для деморалізації військовослужбовців. Досвід застосування акустичного терору, включно із психологічними та фізіологічними наслідками для постраждалих, вимагає уваги з боку міжнародної спільноти. Вивчення впливу звукового терору на цивільних і військових створює основу для подальшого формування нормативно-правової бази з метою захисту від його впливу.

Наразі міжнародно-правова система не має чітких положень, які б передбачали відповідальність держав за використання акустичних засобів терору в конфліктах, що ускладнює процес правового переслідування винних. Однак деякі загальні положення міжнародного гуманітарного права, як-от заборона катувань і жорстокого поводження, можуть бути використані для засудження таких дій. Зокрема, Конвенція ООН проти тортур, а також статті Женевських конвенцій, які забороняють будь-які акти, що завдають непомірних страждань або спрямовані на залякування цивільного населення, можуть стати основою для такого переслідування.

Правова відповідальність держав за використання звукових методів терору в конфліктах може бути реалізована через ініціювання позовів до Міжнародного кримінального суду (МКС) або Міжнародного суду ООН за умови наявності доказів, які вказують на навмисне та систематичне застосування цих методів для завдання шкоди цивільним або військовим. Проте такі ініціативи потребують удосконалення нормативної бази та ухвалення додаткових міжнародних документів, які б чітко регламентували незаконність використання акустичних засобів як форми терору.

Запровадження нових правових механізмів, що забороняли б або чітко регулювали використання звукового терору, може охоплювати ухвалення відповідних резолюцій на рівні ООН і спеціальних рекомендацій для держав, що є учасниками конфліктів. Подібні ініціативи можуть сприяти утвердженню міжнародно-правових стандартів захисту від застосування акустичних засобів терору й покращенню правового середовища для притягнення до відповідальності держав та окремих осіб, які їх застосовують.

Висновки. У статті здійснено аналіз історичного розвитку й еволюції понять «терор» та «акустичний терор», визначено особливості їхнього правового регулювання в контексті збройних конфліктів. Сучасні війни й локальні конфлікти, що все частіше використовують звукові засоби для створення психологічного тиску, акцентують потребу в розширенні існуючої нормативної бази міжнародного права для врегулювання цих методів ведення війни.

Розвиток міжнародного права щодо акустичного терору набуває важливості, оскільки забезпечення правового захисту цивільного населення та військових від звукових методів терору є критичною умовою для підтримання гуманітарних стандартів. Наявні міжнародні документи, як-от Женевські конвенції та Конвенція ООН проти тортур, забезпечують певний рівень захисту, але їхня інтерпретація не завжди охоплює сучасні технології звукового впливу в бойових умовах. Зважаючи на це, існує нагальна потреба в створенні чіткого правового механізму, що передбачав би відповідальність держав за використання звукових засобів терору та сприяв їхньому міжнародному засудженню.

Проведений аналіз демонструє потребу в адаптації міжнародного гуманітарного права до нових викликів, пов'язаних з акустичним терором. Ухвалення спеціалізованих нормативно-правових актів на міжнародному рівні не лише допоможе запобігти використанню звукових засобів терору, а й забезпечить захист для постраждалих від такого впливу. У результаті формування чіткого правового механізму в цій сфері стане кроком до посилення правового захисту прав людини в умовах сучасних збройних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акустичний терор в контексті російсько-української війни: соціологічний вимір. URL : <https://maidan.org.ua/2024/04/akustychnyy-teror-v-konteksti-rosiysko-ukrainskoi-viyny-sotsiologichnyy-vymir/>
2. Акустичний терор РФ. URL : <https://maidan.org.ua/2022/07/akustychnyy-teror-rf/>

3. Акустичний терор як складова російсько-української війни. Підсумок. URL : <https://maidan.org.ua/2024/05/acoustic-terror-as-a-feature-of-the-russian-ukrainian-war-executive-summary/>
4. Акустичний терор. Як Росія намагається зламати дух спротиву українців. URL : <https://farvatermedia.com/articles/akustychnyi-teror-yak-rosiia-namahaietsia-zlomyty-dukh-sprotyvu-ukraintsiv/>
5. Алещенко В., Хміляр О. Психологічний тероризм як засіб впливу на свідомість соціуму та особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2024. Вип. 2 (58). С. 39–45.
6. Банк Р. О. Інформаційний тероризм як загроза національній безпеці України: теоретико-правовий аспект. *Інформація і право*. 2016. Вип. 1 (16). URL : <http://il.ippi.org.ua/article/view/272856>
7. Вакулич В. М. Законодавство України і тероризм. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/2/01.pdf>
8. Гбур З. В., Кошова С. П. Нормативно-правові засади боротьби з тероризмом в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 1, том 9. С. 72–80.
9. Гладун О. М., Пугачова М. В. Демографічні втрати балканських країн унаслідок воєн. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. Вип. 3 (57). С. 3–23.
10. Глобальна контртерористична стратегія ООН. URL : <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/ru/un-globalcounterterrorism-strategy>
11. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник / за ред. О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.
12. Декларація про заходи ліквідації міжнародного тероризму ООН від 09.12.1994. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_502
13. Дір І. Ю. Тероризм як загроза для країн Європейського Союзу. *Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 23 квітня 2021 року / за ред. О. М. Доценко, Л. В. Новікової, А. О. Червяцовой. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 382 с.
14. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_331
15. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / Я. М. Жарков, Л. Ф. Компанцева, В. В. Остроухов та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. юриста України Є. Д. Скулиша. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
16. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
17. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права на національному рівні в Україні. Вересень 2020 р. Звіт підготовлений міжнародною групою Global Rights Compliance. URL : <https://www.asser.nl/media/794858/2021-the-domestic-implementation-of-ihl-in-ukraine-updated-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>
18. Теорія і практика управління страхом в умовах бойових дій : метод. посібник / Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Київ – Одеса : Фенікс, 2022. 88 с.
19. Монастирський Д. Метою сьогоднішніх атак дронів було залякування цивільного населення. URL : <https://mvs.gov.ua/photo/metoyu-syogodnisnix-atak-droniv-bulo-zalyakuvannya-civilnogo-naselennya-denis-monastirskii-na-misci-rozboru-zavaliv-zitlovogo-budinku-zruinovanogo-uranci-17-zovtnya-vibuxom-odnogo-z-vorozix-droniv>
20. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 29 листопада 2001. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374
21. Потрашков С. В. Провідні держави антигітлерівської коаліції і бомбардування Болгарії (листопад 1943 – квітень 1944 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2003. № 9.
22. Примаченко В. Ф. Диференціація кримінальної відповідальності за терористичні злочини залежно від заподіяної ними шкоди та наслідків. Матеріали Міжнар. науково-практичної конференції, м. Дніпро, 28 жовт. 2016 р. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 356 с.

23. Результати пілотного соціологічного дослідження «Звуки Війни» (вересень – жовтень 2023). URL : <https://maidan.org.ua/2023/10/rezultaty-pilotnoho-sotsiolohichnoho-doslidzhennia-zvuky-viyny-veresen-zhovten-2023/>
24. Співвідношення понять «держава-агресор» і «сторона міжнародного збройного конфлікту». URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/spivvidnoshennya-ponyat-derzhavaagresor-i-storona-mizhnarodnogo-zbroynogo-konfliktu.html>
25. Тактика терору: як Росія використовує подвійні удари по Україні. URL : <https://suspilne.media/553207-taktika-teroru-ak-rosia-vikoristovue-podvijni-udari-po-ukraini-suspilne-roasnuemo/>
26. Терор чи тероризм: чому важливо визначити, що саме вчиняє Росія в Україні? URL : <https://www.helsinki.org.ua/articles/teror-chy-teroryzm-chomu-vazhlyvo-vyznachyty-shcho-same-vchyniaie-rosiia-v-ukraini/>
27. Туркот В. Тероризм у країнах Близького сходу: причини та особливості ескалації. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 12 (88). С. 226–232.
28. Хавронюк М. І. Терор. Велика українська енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua/Терор>
29. Що таке акустична гармата і як вона працює? URL : <https://web.archive.org/web/20181003014156/https://tokar.ua/read/26841>
30. Югославія: Бомбардування як примус до миру. URL : https://uain.press/articles/1015057-1015057#google_vignette
31. Яцик Т. П. Особливості інформаційного тероризму як одного із способів інформаційної війни. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2014. № 2 (65). С. 55–60.
32. Forte D. F. Terror and Terrorism: There is a Difference. *Ohio Northern University Law Review*. 1986. Vol. 13. P. 39–52.
33. Summary report international conference on enhancing security and stability in Central Asia: an integrated approach to counter drugs, organised crime and terrorism organised by: United Nations Office for drug control and crime prevention Organisation for security and cooperation in Europe government of the republic of Uzbekistan 19–20 october 2000 Tashkent, Uzbekistan United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention Regional Office for Central Asia, Organization for Security and Cooperation in Europe OSCE Central Asia Liaison Office. URL : https://www.unodc.org/pdf/uzbekistan/tashkent_conference.pdf
34. Tilly Ch. Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory*. 2004. Vol. 22. № 1. P. 5–13

REFERENCES

1. Akustychnyi teror v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny: sotsiolohichnyi vymir [Acoustic terror in the context of the russian-ukrainian conflict: sociological extinction]. URL : <https://maidan.org.ua/2024/04/akustychnyy-teror-v-konteksti-rosiysko-ukrainskoi-viyny-sotsiolohichnyy-vymir/> [in Ukrainian].
2. Akustychnyi teror RF [Acoustic terror RF]. URL : <https://maidan.org.ua/2022/07/akustychnyy-teror-rf/> [in Ukrainian].
3. Akustychnyi teror yak skladova rosiisko-ukrainskoi viiny. Pidsumok [Acoustic terror that stores Russian-Ukrainian conflict. Summary]. URL : <https://maidan.org.ua/2024/05/acoustic-terror-as-a-feature-of-the-russian-ukrainian-war-executive-summary/> [in Ukrainian].
4. Akustychnyi teror. Yak Rosiia namahaietsia zlomyty dukh sprotyvu ukrainsiv [Acoustic terror. How Russia is trying to break the spirit of opposition to Ukrainians]. URL : <https://farvatermedia.com/articles/akustychnyi-teror-yak-rosiia-namahaietsia-zlomyty-dukhsprotyvu-ukrainsiv/> [in Ukrainian].
5. Aleshchenko, V., Khmiliar, O. (2024). Psykholohichni teroryzm yak zasib vplyvu na svidomist sotsiumu ta osobystosti [Psychological terrorism as an influence on the consciousness of society and individuals]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Vol. 2 (58). 39–45 [in Ukrainian].
6. Bank, R. O. (2016). Informatsiinyi teroryzm yak zahroza natsionalnii bezpetsi Ukrainy: teoretyko-pravovy aspekt [Information terrorism as a threat to the national security of Ukraine: theoretical and legal aspects]. *Informatsiia i parvo*. Vol. 1 (16). URL : <http://il.ippi.org.ua/article/view/272856> [in Ukrainian].

7. Vakulych, V. M. (2010). Zakonodavstvo Ukrainy i teroryzm [Ukrainian legislation and terrorism]. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/2/01.pdf> [in Ukrainian].
8. Hbur, Z. V. & Koshova, S. P. (2021). Normativno-pravovi zasady borotby z teroryzмом v Ukraini [Normative and legal principles of combating terrorism in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*. Tom 9. Vol. 1. 72–80 [in Ukrainian].
9. Hladun, O. M. & Puhachova, M. V. (2024). Demografichni vtraty balkanskykh krain unaslidok voien [Demographic losses in the Balkan countries as a result of the wars]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. Vol. 3 (57). 3–23 [in Ukrainian].
10. Hlobalna kontrterorystychna stratehiia OON [UN Global Counter-Terrorism Strategy]. URL : <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/ru/un-globalcounterterrorism-strategy> [in Ukrainian].
11. Hrushko, M. V. (2022). Mizhnarodne humanitarne pravo: navchalno-metodychnyi posibnyk [International humanitarian law: a basic and methodological perspective] / za red. O. V. Bihniaka. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka». 136 p. [in Ukrainian].
12. Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism of the United Nations of December 9, 1994. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_502 [in Ukrainian].
13. Dir, I.I u. (2021). Teroryzm yak zahroza dlia krain Yevropeiskoho Soiuzu [Terrorism that threatens the countries of the European Union]. *Stratehichni napriamy zovnishnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu : materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kharkiv, 23 kvitnia 2021 roku* / za red. O. M. Dotsenko, L. V. Novikovi, A. O. Cherviatsovi. Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina. 382 p. [in Ukrainian].
14. European Convention on the Suppression of Terrorism of 27 January 1977. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_331
15. Istoriia informatsiino-psykholohichnoho protyborstva : pidruchnik [History of information-psychological conflict : a textbook] / Ya. M. Zharkov, L. F. Kompantseva, & V. V. Ostroukhov ta in. ; za zah. red. d.iu.n., prof., zasl. yurysta Ukrainy Ye. D. Skulysha. K. : Nauk.-vyd. viddil NA SB Ukrainy, 2012. 212 p. [in Ukrainian].
16. Law of Ukraine on Combating Terrorism of March 20, 2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> [in Ukrainian].
17. Implementatsiia norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava na natsionalnomu rivni v Ukraini (2020). [Implementation of International Humanitarian Law at the National Level in Ukraine]. Zvit pidhotovlenyi mizhnarodnoiu hrupoiu Global Rights Compliance. URL : <https://www.asser.nl/media/794858/2021-the-domestic-implementation-of-ihl-in-ukraine-updated-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf> [in Ukrainian].
18. Teoriia i praktyka upravlinnia strakhom v umovakh boiovykh dii : metoduchuj posibnyk [Theory and practice of risk management in combat conditions : a possible method] / Kokun, O. M. & Moroz, V. M. & Pishko, I. O. & Lozinska, N. S. Kyiv – Odesa : Feniks, 2022. 88 p. [in Ukrainian].
19. Monastyr's'kyi D. Metoyu s'ohodnishnykh atak droniv bulo zalyakuvannya tsyvil'noho naselennya [The purpose of today's drone attacks was to intimidate the civilian population]. URL : <https://mvs.gov.ua/photo/metoyu-syogodnisnix-atak-droniv-bulo-zalyakuvannya-civilnogo-naselennya-denis-monastirskii-na-misci-rozboru-zavaliv-zitlovogo-budinku-zruinovanogo-uranci-17-zovtnya-vibuxom-odnogo-z-vorozix-droniv> [in Ukrainian].
20. International Convention for the Suppression of Terrorism Bombings of 29 November 2001. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374 [in Ukrainian].
21. Potrashkov, S. V. (2003). Providni derzhavy antyhitlerivskoi koalitsii i bombarduvannya Bolharii (lystopad 1943 – kviten 1944 rr.) [Leading powers of the anti-Hitler coalition and the bombing of Bulgaria (November 1943 – April 1944)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Vol. 9 [in Ukrainian].
22. Prymachenko, V. F. Dyferentsiatsiia kryminalnoi vidpovidalnosti za terorystychni zlochyny zalezhno vid zapodiianoi nymy shkody ta naslidkiv. Materialy Mizhnar. naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Dnipro, 28 zhovt. 2016 r. Dnipro : Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2016. 356 s.

23. Rezultaty pilotnoho sotsiologichnoho doslidzhennia «Zvuky Viiny» (veresen – zhovten 2023) [Results of the pilot sociological study "Sounds of Vienna" (September – October 2023)]. URL : <https://maidan.org.ua/2023/10/rezultaty-pilotnoho-sotsiologichnoho-doslidzhennia-zvuky-viyny-veresen-zhovten-2023/> [in Ukrainian].
24. Spivvidnoshennia poniat «derzhava-ahresor» i «storona mizhnarodnoho zbroinoho konfliktu» [The concept of "aggressor state" and "party to international armed conflict"]. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/spivvidnoshennya-ponyat-derzhavaagresor-i-storona-mizhnarodnogo-zbroynogo-konfliktu.html> [in Ukrainian].
25. Taktyka teroru: yak Rosiia vykorystovuie podviini udary po Ukraini [Terror tactics: how Russia is using subversive attacks on Ukraine]. URL : <https://suspilne.media/553207-taktika-teroru-ak-rosia-vikoristovue-podvijni-udari-po-ukraini-suspilne-poasnuemo/> [in Ukrainian].
26. Teror chy teroryzm: chomu vazhlyvo vyznachyty, shcho same vchyniaie Rosiia v Ukraini? [Terror or terrorism: why is it important to distinguish what Russia itself is doing in Ukraine?]. URL : <https://www.helsinki.org.ua/articles/teror-chy-teroryzm-chomu-vazhlyvo-vyznachyty-shcho-same-vchyniaie-rosiia-v-ukraini/> [in Ukrainian].
27. Turkot, V. (2020). Teroryzm u krainakh Blyzkoho skhodu: prychny ta osoblyvosti eskalatsii [Terrorism in the Middle East: Causes and Peculiarities of Escalation]. *Molodyi vchenyi*. 12 (88). 226–232 [in Ukrainian].
28. Khavroniuk, M. I. Teror [Terror]. *Velyka ukrainska entsyklopediia*. URL : <https://vue.gov.ua/Tepop> [in Ukrainian].
29. Shcho take akustychna harmata i yak vona pratsiuie? [What is acoustic harm and how does it work?]. URL : <https://web.archive.org/web/20181003014156/https://tokar.ua/read/26841> [in Ukrainian].
30. Iuhoslaviia: bombarduvannia yak prymus do myru [Yugoslavia: bombing as a way to bring peace]. URL : https://uain.press/articles/1015057-1015057#google_vignette [in Ukrainian].
31. Iatsyk, T. P. (2014). Osoblyvosti informatsiinoho teroryzmu yak odnogo iz sposobiv informatsiinoi viiny [Peculiarities of information terrorism as one of the causes of information crime]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy*. Vol. 2 (65). 55–60 [in Ukrainian].
32. Forte, D. F. (1986). Terror and Terrorism: There is a Difference. *Ohio Northern University Law Review*. Vol. 13. P. 39–52 [in English].
33. Summary report international conference on enhancing security and stability in Central Asia: an integrated approach to counter drugs, organised crime and terrorism organised by: United Nations Office for drug control and crime prevention Organisation for security and cooperation in Europe government of the republic of Uzbekistan 19–20 october 2000 Tashkent, Uzbekistan United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention Regional Office for Central Asia, Organization for Security and Cooperation in Europe OSCE Central Asia Liaison Office. URL : https://www.unodc.org/pdf/uzbekistan/tashkent_conference.pdf [in English].
34. Tilly Ch. (2004). Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory*. Vol. 22. № 1. P. 5–13 [in English].

R. M. Zakharchuk. HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE CONCEPTS OF "TERROR" AND "ACOUSTIC TERROR": ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF TERMS AND CONCEPTS DESCRIBING SOUND MEANS OF TERROR IN WARS

The article focuses on the study of the historical development of the concepts of "terror" and "acoustic terror," their evolution in the legal field, and their role in contemporary armed conflicts. Through the analysis of literature sources and international legal acts, the article highlights the main aspects of defining terrorism and acoustic terror and examines the possibilities for their regulation under international law. Specifically, attention is given to the capabilities of international humanitarian law in protecting civilian populations and military personnel from the use of sound-based terror methods. International documents containing norms against terrorist actions, such as the Geneva Conventions and the UN Convention Against Torture, are discussed in the context of their applicability to regulate sound-based methods of warfare. The article also analyzes modern precedents of acoustic terror deployment, its impact on both civilian and military populations, and the legal avenues for

holding states accountable for using such methods. Given the current challenges, the article suggests revising existing international legal standards and expanding them to address acoustic terror. The study underscores the necessity of enhancing legal mechanisms to prevent acoustic terror and protect human rights in the context of armed conflicts. It also emphasizes the importance of creating regulatory frameworks to effectively hold states accountable for violations in this area.

Keywords: *terror, acoustic terror, sound means, armed conflicts, international law, humanitarian law, Geneva Conventions, state accountability.*